

Dansk på universiteterne

Sprog. Over en fjerdedel af alle danske universitetsuddannelser er nu engelsksprogede, fremgår det, og af disse bliver under en tredjedel samtidig tilbudt på dansk. Hvor går grænsen for det engelske sprogs dominans, spørger kronikøren.

Af
Arild Hald Kierkegaard

»Jeg er ked af at måtte fortælle dig, at din ko desværre lider af Mad Cow Disease«, siger dyrlægen med alvorlig mine. »Pyha! Og jeg som troede, det var kogalskab«, svarer landmanden. En uskyldig vittighed eller en sandsynlig fremtidig udvikling i det stadig mere angliciserede Danmark?

Ifølge den borgerlige regering har vi ikke længere råd til at tænke og forske på dansk. Videnskabsminister Helge Sander (V) afviser således at ændre universitetsloven, sådan at dansk sprog bliver sikret på de videregående uddannelser.

Kvalitet i forskningen går frem for sprog, hævder Sander og henviser til nogle uspecifiserede beregninger fra Universitetsstyrelsen, ifølge hvilke sproglige reguleringer skulle koste 100 millioner kroner årligt. Noget sådant ville skade universiteternes internationale konkurrenceevne betydeligt.

Imidlertid har et flertal uden om regeringen bestående af Dansk Folkeparti, Socialdemokraterne, SF og Enhedslisten nu fundet sammen og har i Folketingets kulturudvalg vedtaget en såkaldt beretning, der pålægger regeringen at ændre universitetsloven med henblik på at sikre dansk.

Også regeringen vil, tvunget af omstændighederne, komme med et sprogpolitisk udspil inden for den kommende tid.

På vej mod en dansk sprogpolitik?

Danmark er langt fra det eneste land, hvor der i disse år foregår en livlig sprogpolitisk debat. I flere nordiske lande har man i de seneste år udarbejdet store sproglige tilstandsrapporter, der klargør national- og mindretalsprogenes stilling samt behovet for eventuelle sprogpolitiske indgreb ikke mindst som følge af det vedvarende pres fra engelsk.

I Danmark dokumenterede en undersøgelse allerede i 2001, at dansk havde lidt et kraftigt domænetab inden for især viden- skab og erhvervsliv (se Pia Jarvad: Det danske sprogs status i 1990'erne med særligt henblik på domænetab). Dette gjaldt især for de teknisk-naturvidenskabelige dele af forskningen, hvor »aktiviteten på dansk er så lille at det danske videnskabs- sprog stagnerer og dør ud«.

Parallelsproglighed

I snit blev 86 procent af artiklerne og 89 procent af bøgerne ved Forskningscenter Risø dengang skrevet på engelsk. På Københavns Universitets naturvidenskabelige og sundhedsvidenskabelige fakulteter fandt man lignende tal (dog gennemgående en anelse lavere), mens mellem en femtedel og halvde- len af publikationerne på samfundsvidenskab, humaniora og



Videnskabsminister Helge Sander (V) mener, at mere engelsk er nødvendigt for at sikre »universiteter i verdensklasse«. Undersøgelser viser dog, at op til 40 procent af indlæringsmængden risikerer at gå tabt ved indlæring på fremmedsprog. (Foto: Povl Klavsen)

teologi var engelsksprogede - og det på trods af, at genstandsområdet her i særlig grad var dansk. Siden da er det kun fortsat med at gå i én retning.

I 2003 nedsatte kulturminister Brian Mikkelsen en sprogpolitisk arbejdsgruppe under ledelse af professor Jørn Lund, som efter tre måneders arbejde fremlagde Sprog på spil - et udspil til en dansk sprogpolitik. Rapporten lancerede princippet om parallelsproglighed - det vil sige, at dansk bør styrkes, uden at engelsk eller andre fremmedsprog af den grund svækkes - og man påpegede, at der var behov for at følge nøje med i brugen af engelsk som universitært undervisningsprog samt at »bremse de mest ekstreme tilløb til anglicisering, hvis ikke der synes at være relevante begrundelser herfor«.

Dansk som hovedsprog

Arbejdsgruppen anbefalede, at dansk sprog blev sikret en placering i de videregående uddannelser som »hovedsproget i undervisningen« (et mål, der gentages i regeringens Sprogpolitisk redegørelse fra 2004), samt udtrykte ønske om, at der i forbindelse med institutionernes sprogvalg ville blive taget de nødvendige samfundshensyn, i stedet for at man blot tænkte i retning af international konkurrence.

På trods af de gode hensigter, synes Sprog på spil dog at have fået forholdsvis begrænset betydning. I 2007 blev der da også nedsat et nyt udvalg - endnu engang under ledelse af Jørn Lund, men i øvrigt med inddra-

gelse af en meget større og mere alsidigt sammensat personkreds - og i april 2008 fremlagde dette sin længe ventede rapport, Sprog til tiden. I tiden mellem de to udvalg havde man oplevet »en rivende udvikling i udbudet af engelsksprogede videregående uddannelser«, hedder det indledningsvis i rapporten. Over en fjerdedel af alle danske universitetsuddannelser er nu engelsksprogede, fremgår det, og af disse bliver under en tredjedel samtidig tilbudt på dansk.

Nordisk sprogpolitik

I de andre nordiske lande har man længe arbejdet med disse problemstillinger. I Sverige anbefaler udredningen Värna språken (dvs. værn sprogene) fra marts 2008 en egentlig sproglov, der skal have form af en rammelov, som fastslår det svenske sprogs stilling som landets hovedsprog og giver alle ret til sprog (både flertalsbefolkningen og mindretal). Et beslutningsforslag forventes fremsat i Riksdagen en gang før sommeren.

I Norge er man, som Dansk Sprognævns direktør, Sabine Kirchmeier-Andersen, udtrykker det, villige til at kæmpe med næb og klør for at bevare bokmål og nynorsk - og det ikke alene for nordmændenes egen skyld, men tillige af hensyn til den sproglige mangfoldighed i verden. Nordmændene vil sikre norsk som hovedsproget på norske universiteter og højskoler og stiller sig positivt over for en rammelov efter svensk mønster.

Også i Færøerne, Island og Grønland arbejdes der for at

sikre modersmålet - færøsk og grønlandsk skal have status som nationalsprog, hvor de før har været anerkendt som »hovedsprog«, og man ønsker at overtage en række vigtige domæner fra dansk.

Ingen enighed

I Danmark kunne det sprogpolitiske udvalg ikke nå til at enighed om at anbefale en egentlig sproglov - noget der ifølge Sprog til tiden let ville kunne blive et slag i luften - men et flertal, herunder udvalgsformand Jørn Lund og Dansk Sprognævns formand, Niels Davidsen-Nielsen, anbefaler, at man ændrer universitetsloven, således at der indføres bindende bestemmelser for sprogvalget.

Området er for alt vigtigt til at blive unddraget demokratisk kontrol, argumenterer man.

De, der som videnskabsministeren mener, at universiteterne selv formår at tage vare på det danske sprog, må forholde sig til de sproglige kendsgerninger. For øjeblikket har Det Biovidenskabelige Fakultet en mål- sætning om, at engelsk skal være hovedsprog på kandidatuddannelserne fra 2010, og på Danmarks Tekniske Universitet (DTU) bliver mange studerende allerede kun undervist på engelsk.

På KU LIFE - den tidligere Landbohøjskole - har man vedtaget, at al undervisning fra 2010 skal finde sted på engelsk, med mindre særlige faglige hensyn taler for dansk, som det hedder.

Også på Roskilde Universi-

tetscenter (RUC) er det nu muligt at blive kandidat uden at modtage et ord undervisning på dansk.

Argumenter for og imod engelsk

Tilhængerne af mere engelsk på de videregående uddannelser argumenterer med, at engelsksprogede uddannelser muliggør den nødvendige internationale rekruttering, er påkrævet for at tiltrække de bedste studerende, fremmer danske studerendes internationale kompetencer og generelt højner niveauet. Med videnskabsminister Helge Sanders ord er engelsk nødvendigt for at sikre »universiteter i verdensklasse«.

Modstanderne fremfører herimod, at det faglige niveau ikke stiger, men svækkes, når undervisningen finder sted på et fremmed sprog. Undersøgelser viser, at op til 40 procent af indlæringsmængden risikerer at gå tabt i sådanne situationer - og det på trods af at både studerende og undervisere ofte selv mener, de er vældig skrappe til engelsk.

Forklæringsproblemer

Desuden peger kritikerne på, at langt de fleste færdiguddannede kandidater faktisk skal virke i en hjemlig sammenhæng mellem mennesker, der nu engang taler dansk.

Hvordan vil nu den person, der gennem hele sin studietid er blevet flasket op med engelsk, kunne forklare sig på et sprog, han ikke er vant til at tænke i, og på hvilket han savner et fagligt begrebsapparat? Vil det mon gå som i det indledende eksempel, hvor dyrlægen og landmanden taler forbi hinanden?

Endelig er der hensynet til dansk som et fuldgældigt, samfundsberende sprog. Skal dansk overleve som kultursprog, må det også i fremtiden kunne bruges som videnskabs- sprog, hvorpå man kan udtrykke sig om alle sider af tilværelsen - og ikke bare småsludre hyggeligt, når talen falder på vejret, hakkebofferne og den uforpligtende sladder. I modsat kan der faktisk blive en meget høj pris at betale, som måske slet ikke kan gøres op i kroner og øre.



Arild Hald Kierkegaard, overbygningsstuderende, medredaktør (ansv.) af sprogtidsskriftet Budstikken. Nyt om dansk-nordisk sprog og sprogragt, der udgives af Modersmålskredsen (www.modersmaalet.dk).

